

REKOMENDACJA

Zespołu ds. realizacji planu działania na rzecz poprawy podejścia do zarządzania bezpieczeństwem opartego na ryzyku

w sprawie formułowania zagrożeń i ich źródeł w rejestrze zagrożeń

Data wydania

9 grudnia 2022 r.

Rekomendacja jest skierowana do

Wnioskodawców w rozumieniu art. 3 pkt 11 rozporządzenia 402/2013¹.

Treść rekomendacji²

Zagrożenia w rejestrze zagrożeń należy formułować poprzez opisanie stanu, który może prowadzić do wypadku, zgodnie z art. 3 pkt 13 rozporządzenia 402/2013. Przez opis stanu, który może prowadzić do wypadku, trzeba rozumieć opis określonej sytuacji lub określonych okoliczności faktycznych, których zaistnienie może prowadzić do wypadku. W rejestrze zagrożeń należy zawsze określać źródła zagrożeń. Źródła zagrożeń powinny być sformułowane w taki sposób, aby umożliwiały określanie i wdrażanie środków bezpieczeństwa oraz ich monitorowanie.

Powiązane przepisy prawa

Art. 3 pkt 13 i pkt 16 oraz pkt 4.1.2 Załącznika I do rozporządzenia 402/2013.

Opis zagadnienia

Z doświadczeń członków Zespołu wynika, że wnioskodawcy często formułują zagrożenia w nieprawidłowy sposób.

Sposób formułowania zagrożeń i ich źródeł ma bardzo istotne znaczenie w procesie zarządzania ryzykiem. Tylko właściwie sformułowane zagrożenia, a co za tym idzie właściwie opisane ich źródła, pozwalają na zaplanowanie właściwych i adekwatnych środków bezpieczeństwa. Ponadto niewłaściwe opisywanie zagrożeń może prowadzić do niepotrzebnego skomplikowania procesu zarządzania ryzykiem. Zagrożenia należy formułować w taki sposób, aby jako zagrożenie nie wskazywać tylko skutków lub źródeł zagrożeń, które powinny być określone dla każdego indywidualnego zagrożenia. Istotne jest, że jedno zagrożenie może mieć kilka potencjalnych źródeł, np. źródłem zagrożenia „brak znajomości obsługi urządzeń przez

¹ rozporządzenie Komisji (UE) nr 402/2013 z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie wspólnej metody oceny bezpieczeństwa w zakresie wyceny i oceny ryzyka i uchylającym rozporządzenie (WE) nr 352/2009 (Dz. Urz. UE L 121 z 03.05.2013, str. 8, z późn. zm.).

² niniejsza rekomendacja dotyczy wyłącznie zarządzania ryzykiem dla bezpieczeństwa ruchu kolejowego. Nie dotyczy natomiast zarządzania innym rodzajem ryzyka, które może występować w działalności w transporcie kolejowym (zagrożenia bezpieczeństwa informacji, zagrożenia środowiskowe itp.).

właściwy personel” może być nie tylko „nieefektywność szkoleń”, ale też „niezapewnienie dystrybucji właściwej dokumentacji techniczno-ruchowej”, czy „błędy w dokumentacji techniczno-ruchowej”. Pamiętać jednak należy, że zgodnie z pkt 4 Załącznika I do Rozporządzenia 402/2013 zarządzać należy zagrożeniami. Prawidłowe opisanie zagrożeń oraz wskazanie ich źródeł umożliwi zagregowanie pozornie różnych zagrożeń, na przykład w sytuacji, kiedy to samo zagrożenie – ze względu na zorientowanie na różne przyczyny – występowało w rejestrze zagrożeń wielokrotnie. Mniejsza liczba zagrożeń oraz ich lepsza czytelność przyczyniają się do lepszego zrozumienia problemu i bardziej efektywnego zarządzania ryzykiem. Rozważyć należy, czy w przypadku identyfikacji „nowego zagrożenia” nie zidentyfikowaliśmy nowego źródła do zagrożenia już wpisanego do Rejestru zagrożeń.

Dla właściwego zarządzania zagrożeniami niezbędne jest również precyzyjne wskazanie podmiotu odpowiedzialnego za nadzór nad każdym zagrożeniem, przy czym należy pamiętać o zasadzie niewykraczania poza domenę działania (kontroli) danego podmiotu. Należy jednak podkreślić, że w pewnych szczególnych przypadkach – na przykład wówczas, gdy źródła zagrożeń leżą w różnych obszarach i są objęte nadzorem różnych podmiotów – racjonalne może być adekwatne uwzględnienie tego w rejestrze zagrożeń.

Zgodnie z art. 3 pkt 13 rozporządzenia 402/2013 przez „zagrożenie” należy rozumieć stan, który może prowadzić do wypadku. Przez opis stanu, który może prowadzić do wypadku należy rozumieć opis określonej sytuacji lub określonych okoliczności faktycznych, których zaistnienie może prowadzić do wypadku.

Błędy w formułowaniu zagrożeń najczęściej sprowadzają się do:

- 1) zbyt ogólne formułowanie zagrożeń albo nadmierne ich rozdrabnianie;
- 2) opisu procesu, a nie stanu;
- 3) opisu wypadku (skutku zmaterializowania się zagrożenia);
- 4) nieadekwatnego opisu źródła zagrożenia.

Ad. 1 Zagrożenie powinno być sformułowane tak, aby możliwe było skuteczne nim zarządzanie (wdrażanie adekwatnych środków bezpieczeństwa, faktycznie ograniczających ryzyko). Jednocześnie należy unikać nieuzasadnionego podziału zagrożeń (ujmowanie jednego zagrożenia jako wiele zagrożeń opisanych na wyższym poziomie szczegółowości). Może to prowadzić do niedoszacowania poziomu ryzyka związanego z danym zagrożeniem. Jednocześnie poziom szczegółowości opisu zagrożeń może być różny w odniesieniu do jednej zmiany³.

Ad. 2 Błąd ten polega na opisywaniu procesu (ciągu zdarzeń), który może prowadzić do zmaterializowania się zagrożenia.

Ad. 3 Błąd ten polega na opisywaniu samego wypadku, który jest konsekwencją zagrożenia. Chodzi tu przykładowo o wskazanie „wypadnięcie pasażera z pociągu”, a nie np. „niezamknięcie drzwi w pociągu w trakcie jazdy”.

³ Więcej na ten temat:

https://www.era.europa.eu/sites/default/files/activities/docs/guide_for_application_of_cms_en.pdf, str. 36 i następane.

Ad. 4 Błąd ten polega na braku identyfikacji rzeczywistych źródeł zagrożenia, co w konsekwencji może prowadzić do określenia nieadekwatnych środków bezpieczeństwa. Zbyt ogólne określenie źródeł zagrożeń (np. poprzez zapis „czynniki zewnętrzne”) nie pozwala na wskazanie takich środków bezpieczeństwa, które będą faktycznie skuteczne i pozwolą na utrzymanie akceptowalnego poziomu ryzyka dla danego zagrożenia. Ponadto identyfikowane są przypadki gdy podmioty zapisują w rejestrze zagrożenie jako źródło tego zagrożenia, zaś źródło jako zagrożenie. Takie podejście może prowadzić do wyciągania błędnych wniosków z procesu oceny ryzyka, a w konsekwencji do błędnych decyzji w procesie zarządzania ryzykiem.

Dla zdefiniowanych zagrożeń należy określić potencjalne skutki ich zmaterializowania się np.: „wykolejenie”, „zderzenie pociągów”, „pożar”.

Jeżeli wnioskodawca prowadzi jeden wspólny rejestr zagrożeń do zarządzania zagrożeniami nadzorowanymi także w ramach innych posiadanych systemów zarządzania (np. systemu zarządzania jakością, systemu zarządzania bezpieczeństwem informacji), zagrożenia odnoszące się do bezpieczeństwa powinny być jasno wyodrębnione. Kryterium to powinno być wiodące, tj. jeżeli dane zagrożenie może być traktowane jako odnoszące się do bezpieczeństwa i zarazem również do innego systemu zarządzania (np. nieuprawniony dostęp do pomieszczeń nastawni – zagrożenie w ramach SMS i jednocześnie systemu zarządzania bezpieczeństwem informacji), nadal należy je traktować jako odnoszące się do bezpieczeństwa. Wprowadzenie takiego podziału ułatwia określenie, jakie wymagania będą miały zastosowanie to zarządzania danymi zagrożeniami i późniejszego monitorowania związanych z nimi środków kontroli.

Podsumowując, źródła danego zagrożenia są „wskazówkami” do adekwatnego przypisania środków bezpieczeństwa celem mitygowania ryzyka związanego z tym zagrożeniem. Jeżeli częstotliwość występowania danego zagrożenia w określonej jednostce czasu maleje lub rośnie, oznacza to, że przypisane środki bezpieczeństwa są odpowiednio: skuteczne lub nie. Skuteczność działania środków bezpieczeństwa określana będzie w procesie ich monitorowania.

Przewodniczący zespołu

**KAMIL WILDE
WICEPREZES URZĘDU
TRANSPORTU KOLEJOWEGO DS.
BEZPIECZEŃSTWA**

*/Dokument podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym./*

Informacje w tej sprawie można uzyskać pod numerem tel.: 22 749 15 30

Urząd Transportu Kolejowego – Departament Techniki i Wyrobów

Prezes Urzędu Transportu Kolejowego przetwarza przekazane dane osobowe zgodnie z przepisami. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie www.utk.gov.pl/pl/rodo